

Найяскравіше і послідовно міжнародна інтеграція державного регулювання економічних процесів виявилася в країнах Європейського Союзу (ЄС). Тут в даний час сформувався, що не має аналогів в світі, механізм регулювання господарського життя, заснований на наднаціональному втручанні в соціально-економічні процеси. Оскільки економічне життя цих країн будується тепер в рамках єдиного внутрішнього ринку, для них особливо важливо, по-перше, проведення єдиної політики у сфері регулювання економічної діяльності, і по-друге, приведення до одноманітності (уніфікації) національних систем регулювання, гармонізації законодавств і ухвалення єдиних стандартів регулювання.

Надержавні механізми регулювання формуються не тільки в ЄС, але і у всьому світі, оскільки глобалізація страхового ринку – процес загальносвітовий. Проти вагою європейському центру інтеграції на сьогодні можуть бути тільки США. Системи державного регулювання страхових ринків США (як єдиного національного ринку, що складається з ринків окремих штатів) і ЄС (як єдиного європейського ринку, що складається з національних ринків окремих країн) поступово набувають все більше схожості, зокрема, в сфері регулювання фінансової стійкості та платоспроможності страховиків. Крім того, самі ці регульовані страхові системи все більше інтегруються між собою, йде взаємопроникнення бізнесу, обмін страховими і перестраховальними послугами, інформаційний обмін тощо. Останнім часом вагомого значення набуває міжнародна взаємодія на рівні органів страхового нагляду.

З метою реалізації завдань міждержавної інтеграції регулювання страхового ринку в 1993 р. була створена Міжнародна Асоціація Органів Страхового Нагляду (IAIS). До неї увійшли США, Європейські країни, Росія та ін. Принципи, на яких базуються нормативні та методологічні розробки IAIS, відповідають британській моделі регулювання. Проте принципи її установи і об'єднання органів страхового нагляду в неї узяті з американської системи (за зразком Національної асоціації страхових комісарів США). Статус IAIS – міжнародна громадська організація.

У порівнянні з міждержавними регулюючими інститутами Європи, IAIS – це швидше громадська організація, чим носій функцій державного регулювання. Проте процеси інтеграції світового страхового ринку не стоять на місці, з їх розвитком стає більше передумов для єдності регулювання, у зв'язку з чим IAIS може мати великі перспективи.

Паралельно з інтеграцією систем державного регулювання йде об'єднання систем саморегулювання. На міжнародному рівні об'єднуються спілки й асоціації трьох основних груп учасників ринку: страховиків, професійних страхових посередників і споживачів страхових послуг.

1. Танци В. Роль государства в экономике: эволюция концепции // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – № 10. – С. 50-54. 2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. акад. НАН України Геєця В.М. – К.: Ін-т економ. прогнозування: Фенікс, 2003. – 1008 с. 3. Абалкин Л. Роль государства и борьба с экономическими догмами // Экономист. – 1998. – № 9. – С. 3-11. 4. Жилкина М.С. Государственное регулирование страхового рынка в Российской Федерации. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Специальность 08.00.10 – Финансы, денежное обращение и кредит. – Москва, 2000. – 20 с.

Надійшла до редколегії 10.06.08

Н. Приказюк, канд. екон. наук, асист.

ІНТЕГРАЦІЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ І БАНКІВ: СТРАТЕГІЧНИЙ АЛЬЯНС

Досліджено процеси інтеграції страхових компаній і банків. Визначено рівні співпраці страховиків та банківських установ.

The processes of the integration of the insurance companies and banks are investigated. The standards of cooperation of the banks and insurance companies are determined.

Світові ринки фінансових послуг характеризуються інтенсивними інтеграційними процесами між їхніми учасниками. З розвитком національного фінансового ринку також відбувається посилення співпраці між його інститутами.

Найбільшого поширення набула співпраця у сфері страхового і банківського бізнесу, що обумовлено відносно високим рівнем розвитку даних інститутів та потребою (викликану загостренням конкуренції) у консолідації зусиль для досягнення кращого результату їх діяльності.

Таке співробітництво є вигідним як для страховика так і для банку, оскільки його результатом є вигреш обох сторін. Досвід зарубіжних банків показує, що сьогодні до третини прибутку вони отримують саме від реалізації страхових продуктів. Наприклад у Франції при продажу страхових продуктів через банк банки заробляють до 16 % своїх сукупних доходів [1]. В Європі кожен третій поліс страхування життя продається через банк [2]. Це вказує на те, що, з певних причин, для страхових компаній такий канал збуту є вигідним, а для банку вигідно здійснювати реалізацію страхових продуктів.

Як свідчить вітчизняна практика, а саме розвиток страхового ринку України за останні роки, найбільш висока динаміка розвитку властива тим страховим компаніям, які активно взаємодіють з банківськими установами (тобто мають з ними договірні відносини, пропонують спільні продукти для клієнтів, мають загальні фінансові інтереси тощо).

У чому ж полягають переваги співпраці страхових компаній і банків?

Для страхових компаній такі переваги полягають у наступному:

- ✓ використання банківських каналів збуту для продажу страхових продуктів;
 - ✓ просування страхових продуктів новому сегменту споживачів;
 - ✓ оптимізація витрат на реалізацію страхових продуктів;
 - ✓ страхування власних ризиків банку.
- У свою чергу банк може отримати наступні переваги від співпраці зі страховою компанією:
- ✓ отримання додаткового доходу;
 - ✓ покращення рівня задоволення потреб клієнтів;
 - ✓ страхування власних кредитних та операційних ризиків;
 - ✓ співпраця з надійним партнером зі страхування застави;
 - ✓ управління резервами страхової компанії;
 - ✓ просування банківських продуктів через страхову компанію.

Отже, співпраця страхових компаній та банків є для них перспективним напрямом розвитку, який потребує всебічного, комплексного дослідження.

Саме тому метою нашої роботи є дослідження інтеграційних процесів у сфері страхового і банківського бізнесу та визначення їх перспектив.

Порівнюючи український страховий ринок з європейським, можна зробити висновок, що взаємодія банків і страхових компаній в Україні все ще перебуває на нижчому рівні розвитку. Це зумовлено специфікою розвитку зазначених інститутів в Україні, а саме тим, що банки значно випереджали у розвитку страхові компанії (особливо значними відмінності у рівні розвитку були в

першому десятиріччі незалежності України). Також до специфіки розвитку страхових і банківських інститутів в Україні можна віднести те, що значний час у банків існувала недовіра до страховиків. Як свідчить аналіз показників діяльності страхових компаній та банків, на сьогодні перші все ще поступаються останнім за розміром активів майже в 10 разів (рис. 1) [3, 4].

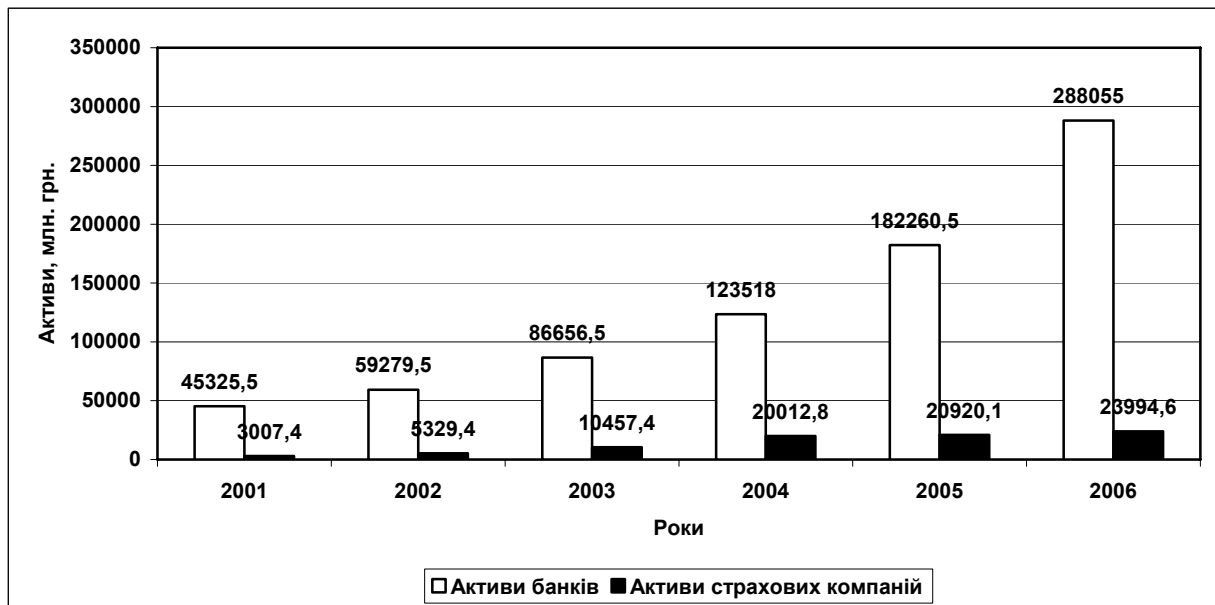

Рис. 1. Співвідношення активів банків та страхових компаній в Україні

Однак, оскільки сучасні глобалізаційні та інтеграційні процеси, загострення конкуренції на фінансовому ринку України висувають підвищені вимоги до діяльності страхових компаній і банківських установ, то це спонукає їх до пошуку нових можливостей та активізації різних форм співпраці.

Найефективнішими є такі форми співпраці, які дають можливість учасникам скористатися синергічним ефектом. Концепція інтеграції банків і страхових компаній з метою отримання синергічного ефекту від координації продажів, поєднання страхових і банківських продуктів, спільного використання каналів їх розповсюдження і виходу на одну і ту ж клієнтську базу, у світовій практиці отримала назву bancassurance (у перекладі – банківське страхування) [5].

Отже, при дослідженні процесів інтеграції страхових компаній і банків, важливим завданням є виявлення основних напрямів, за якими може здійснюватися співпраця даних інститутів.

У цілому, на нашу думку, можна виділити сім основних напрямів співпраці страхових компаній і банків.

По-перше, страхування страховою компанією банківських ризиків на договірних засадах.

По-друге, надання страховою компанією на договірних основах послуг клієнтам банку (значного розповсюдження у даному випадку набуло страхування застави).

По-третє, розміщення банком резервів страхової компанії.

Слід зазначити, що перераховані вище напрямки є найпростішими формами співпраці, які полягають у співпраці на договірних засадах і фактично не є bancassurance (оскільки в даних випадках відсутній синергічний ефект).

По-четверте, розповсюдження страхових послуг через агентську мережу банку, тобто встановлення агентських відносин між страховою компанією і банком.

По-п'яте, створення на договірній основі режиму найбільшого сприяння у всіх галузях співпраці, тобто, утворення договірного альянсу між банком та страховою компанією, що передбачає координацію спільного бізнесу на довготривалій постійній основі.

Наступним напрямом співпраці є злиття банку та страхової компанії, або поглинання одного іншим, з метою досягнення стратегічних цілей.

У даному контексті слід зазначити, що відповідно до законодавства України банки можуть створювати об'єднання таких типів як банківська корпорація, банківська холдингова група та фінансова холдингова група. Проте, лише об'єднання в вигляді фінансової холдингової групи дає можливість зливатися банкам зі страховими організаціями. Фінансова холдингова група має складатися переважно, або виключно з установ, що надають фінансові послуги, причому серед них має бути щонайменше один банк, і материнська компанія має бути фінансовою установою [6].

Останнім напрямом співпраці, який ми вважаємо за доцільне виділити, є створення фінансового супермаркету. Саме він є найвищою формою інтеграції банку та страхової компанії.

Отже, співпраця страхових компаній і банків може мати різні рівні: від звичайного надання стандартної банківської чи страхової послуги на основі окремого договору до повної кооперації банку та страхової компанії, тобто створення фінансового супермаркету. Рівні співпраці страхових компаній і банків зображено на рис. 2.

Фінансові супермаркети в високорозвинених країнах – далеко не новинка. В США вони з'явилися ще на початку 20-х років XX століття. Зараз вони найбільш розвинені в країнах Бенілюксу, Південній Європі і Америці.

Рис. 2. Рівні співпраці страхових компаній і банків

Що ж являє собою фінансовий супермаркет ?

В теорії (в ідеалі) це, звичайно, майже повна кооперація банку і страхової компанії в межах одного холдингу, злиття в тому числі і за власністю. Тобто, при створенні фінансового супермаркету структури банку і страхової компанії повинні бути тісно інтегровані між собою не тільки на рівні фронт-офісних структурних підрозділів, що забезпечують спільне використання каналів продажів фінансових послуг, але і на рівні загального бек-офісу.

Однак, на практиці, фінансовий супермаркет може будуватися і на базі ринкових (партнерських) відносин, коли страхова компанія і банк надають саме комплексні, а не на стику банківського і страхового ринку, послуги.

При зазначених напрямках співпраці можуть бути різні форми організації відносин страхових компаній і банків. У світовій практиці, здебільшого, виділяють три форми організації відносин між страховими компаніями та банками [7]:

- ✓ кептивна компанія;
- ✓ спільне підприємство;
- ✓ партнерство.

Для України такі форми також є актуальними, хоча на сьогодні вони не здобули розповсюдження у чистому вигляді. Якщо в розвинених країнах спільне підприємство автоматично (обов'язково) передбачає впровадження концепції bancassurance на високому рівні, то, як свідчить українська практика, в національних компаніях у даному випадку не відбувається навіть створення спільної клієнтської бази даних.

Стосовно кептивних компаній, то в Україні набуло значного поширення створення кептивних страхових компаній. Умовно, ризики, які страхують банки, можна поділити на дві категорії – ризикові (де ймовірність настання страхового випадку вища за середню за страховим портфелем) та помірні (де така ймовірність значно менша) [8]. Перші, до яких відносяться кредитні ризики, страхуються переважно "сторонніми" страховиками, які не входять до фінансової групи банку, а другі (ризики, що стосуються майна банку та майна, переданого йому в заставу) – кептивними страховими компаніями, які контролюються банком.

Щодо партнерських відносин, то, на нашу думку, саме у такої форми співпраці є майбутнє в Україні. При цьому перспективною є виключна модель взаємовідносин банків і страхових компаній, коли банк обирає декілька страхових компаній, акредитує їх та співпрацює з ними.

1. Балакин Д.О. Продукт Bancassurance – возможность эффективно-го партнерства банков и страховых компаний // www.raexpert.ru/conference/2006/sotrudnichestvo/stenogramma/klekovkin. 2. Александрова С.Н. Общие характеристики продуктов Bancassurance // www.raexpert.ru/conference/2006/sotrudnichestvo/stenogramma/alexandrova. 3. Офіційний сайт Національного банку України: www.bank.gov.ua. 4. Страховий бізнес України: Довідник / Кер. проекту С. Падій. – К.: АРТ-МЕДІА, 2007. – 160 с. 5. Клапків М.С. Розвиток співробітництва між банківським та страховим секторами на фінансовому ринку // Вісник Тернопільської академії народного господарства. 29.11.2002. // forinsurer.com.ua. 6. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 року № 2121 – III // lga.kiev.ua. 7. Самиев П.А. Сотрудничество банков и страховых компаний: как реализовать потенциал? // www.raexpert.ru/conference/2006/sotrudnichestvo/stenogramma/samiev. 8. Зубарев В. Банк і страхування: "за" і "проти" // Вісник НБУ – 2004. – №11 – С. 32-38.

Надійшла до редколегії 10.06.08

О. Рожко, канд. екон. наук,
Р. Рак, канд. екон. наук

НЕОБХІДНІСТЬ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглядаються напрями розвитку страхового ринку України в умовах трансформації її економіки. Визначається необхідність підвищення ефективності функціонування вітчизняного страхового ринку.

The directions of insurance market of Ukraine development in the conditions of transformation of its economy in the article are examined. The necessity increasing of efficiency functioning of domestic insurance market is determined.

Сучасна глобалізація фінансових ринків обумовлює необхідність подальшого розвитку національного страхового ринку як складової частини фінансового ринку України, що сприяє створенню підґрунтя для стійкого економічного зростання і забезпечує відшкодування збитків у разі стихійного лиха, аварій, катастроф та інших непередбачених подій, що негативно впливають на

добробут населення, діяльність суб'єктів господарювання і держави.

На сьогодні, через страхування реалізується державна політика соціально-економічного захисту населення, а також формуються значні інвестиційні ресурси. Розвиток страхового ринку і використання його в інтересах розвитку національної економіки в умовах її інтеграції у світове